

ÖĞRETMENLERİN MOTİVASYONLARINI ETKİLEYEN OKUL İÇİ VE OKUL DIŞI FAKTÖRLERİN ANALİZİ¹

Semih AKTEKİN² Taner KUZUCU³

Özet

Bu çalışmada Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmi okullarda görev yapan öğretmenlerin motivasyonlarını etkileyen okul içi ve okul dışı faktörleri analiz etmek amaçlanmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu araştırmanın çalışma grubunu Afyonkarahisar, Ankara, Erzurum, İstanbul, Ordu, Samsun, Yozgat illerindeki ilk ve ortaöğretim kurumlarında görev yapan 18 farklı branştan 75 öğretmen oluşturmaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılmış olup, veri toplama aracı olarak yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen verilere göre, öğretmenlerin büyük çoğunluğu için okul içinde motivasyonlarını olumlu ve olumsuz olarak etkileyen başlıca faktör öğrenci faktörüdür. Öğretmenler, öğrencilerinin başarısı ile motive olmaktadır. Öğrenci başarısının yanı sıra öğretmenler, öğrencilerinin derse olan ilgilerini de motive edici faktör olarak görmektedir. Ayrıca öğretmenlerin okullarındaki meslektaşları ve yöneticiler ile güvene dayalı, olumlu iletişim kurmalarının kendilerini motive ettiği görülmektedir. Öğretmenlerin okul dışında ise en çok aile ve saygınlık faktörleri ile motive olduğu saptanmıştır. Saygı ihtiyacının karşılanamaması ve öğretmenlik mesleği hakkındaki olumsuz söylemler öğretmen motivasyonunu olumsuz etkileyen başlıca okul dışı faktörlerdir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen motivasyonu, öğretmenlik mesleği, motivasyon

ANALYZING FACTORS AFFECTING TEACHER MOTIVATION INSIDE AND OUTSIDE OF THE SCHOOLS

Abstract

The aim of this study is to analyze factors that affect teacher motivation inside and outside of the schools among teachers working at public schools of Ministry of National Education in Turkey. The study group consists of 75 teachers of 18 different branches working at primary and secondary schools in Afyonkarahisar, Ankara, Erzurum, Istanbul, Ordu, Samsun and Yozgat cities of Turkey. Qualitative research method was employed through interviews and a structured interview form was used as data collection tool. In the light of the collected data, teacher motivation is affected mostly by student factor inside the school. Teachers are motivated by their students' success. Teachers find student interest in classes as a motivating factor as well as student success. In addition, it is a motivating factor that teachers have good relations with their colleagues and administrators based on trust. Most remarkable motivation sources outside of the schools are family and respectability factors.

Key Words: Teacher motivation, teaching profession, motivation

¹ Bu makale, Doç. Dr. Semih AKTEKİN'in danışmanlığında, Taner KUZUCU tarafından hazırlanan 'Öğretmenlerin Motivasyonunu Etkileyen Okul İçi Ve Okul Dışı Faktörlerin Analizi' başlıklı Millî Eğitim uzmanlık tezinden üretilmiştir.

² Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, e-posta: semih.aktekin@gmail.com

³ Millî Eğitim Uzmanı, Millî Eğitim Bakanlığı, e-posta: taner.kuzucu@meb.gov.tr

Problem Durumu

Motivasyon terimi “hareket etmek”, “taşımak” ve “yer değiştirme” anlamında kullanılan Latince kökenli “movere” fiilinden türemiştir (Eccles ve Wigfield, 2002; Porter, Bigley ve Steers, 2003; Kara, 2008; Güney, 2012; Canpolat, 2011; Çelik, 2011) ancak yalnızca bu kelime motivasyonu açıkça tanımlamak için yetersizdir. (Porter, Bigley ve Steers, 2003). Motivasyon, hedefleri belirleyen, yoğun, sabırlı ve amaca yönelik bir şekilde organizmayı harekete geçiren psikolojik bir süreçtir (Mitchell, 1987).

Davranışın başlangıcı, hedefi ve sürekliliğini sağlayan bir enerji kaynağı olan motivasyonu içten veya dıştan gelen etkilerle bir işe başlamada ve sürdürmede isteklilik hâli olarak tanımlamak mümkündür. Görüldüğü gibi motivasyon birçok unsur tarafından etkilenen ve birçok unsuru etkileyen bir kavramdır (Kara, 2008; Başaran ve Orhun, 2013). Gökay ve Özdemir’e (2010) göre motivasyon, insan hareketlerine yön veren, insanın yaptığı işe kendini vererek ve bu işten keyif alarak yapmasını sağlayan etkenlerden biridir.

Motivasyon, bireylerin performanslarını doğrudan etkileyen önemli bileşenlerden biridir. Akbaba’ya (2016, s.343) göre ise motivasyon ve başarı arasında da anlamlı düzeyde olumlu yönde bir ilişki bulunmaktadır. Motivasyonun hem başarı ile hem de bireyin performansı ile doğrudan ilişkisi olduğu düşünüldüğünde hem bireyler için hem de bireylerin çalıştığı kurumlar için motivasyon konusu önemli bir yer teşkil etmektedir. İnsanlar örgütlere bir amacı gerçekleştirmek için getirilmişlerdir bu nedenle insanları yaptıkları işe motive etmek çok önemlidir, bireyin örgütsel amaçlar yönünde motive edilmesi sağlanmadıkça örgütsel kazanımlar istenen düzeyde olmayacaktır. (Öztürk ve Dündar, 2003, s. 58).

Motivasyon, tüm örgütlerde çalışan personellerin davranışlarını doğrudan değiştirir, üretkenliğini artırır ve hedeflerin etkili bir şekilde başarıya ulaşmasını sağlar (Inayatullah ve Jehangir, 2012; Şam, 2013). Ancak bu durum çalışanların istek ve gereksinimlerinin anlaşılması ve bunları karşılayacak bir ortamın sağlanması ile mümkün olacaktır (Kanoğlu, 2007). Örgütlerde çalışanların ne kadar mutlu oldukları, motivasyonlarının ne kadar sağlanabildiği ve kolektif refahın ne derece sağlanabildiğinin bilinmesi ve hem örgütlerin hem de bireylerin amaçlarının gerçekleştirilmesi önemli bir konudur (Serinkan, 2008; Argon ve Ertürk, 2013). Bireyin çalıştığı örgütü benimsemesi, örgütün değerlerine sahip çıkması, onu kendi kişiliğinin bir parçası olarak görmesi yalnızca onun motive olması ile mümkündür. Bu durumun sağlanması hem örgüte hem de bireyin kendisine olumlu yönde katkı sağlayacaktır (Karaboğa, 2007; Sabuncuoğlu ve Tüz, 2003).

Motivasyon, örgütsel bağlılık ve performans üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Çalışanların örgütlerine bağlılıkları, işlerini severek ve başarılı bir şekilde yapmaları büyük ölçüde örgütün performansını belirler. Bu yüzden başarılı olmak isteyen örgütler, çalışanlarının örgütlerine bağlılıklarına, motivasyonlarına ve performanslarına önem vermek durumundadırlar. Çalışanlarının örgüt içindeki isteklerinin karşılanması ve iş doyumunun sağlanması, onların mesleklerini ve yaptığı işi sevmelerine, yöneticiler ile pozitif iletişim ve etkileşim içine girmelerine, verilen her türlü görevi başarıyla gerçekleştirmek maksadıyla, özveri ve yüksek performansla çalışmalarına büyük bir destek sağlar. Çalışanların başarısı ise, onların

yönetilmelerine, yönlendirilmelerine, motive edilmelerine ve uyum içinde çalışabilmelerine bağlıdır (Gümüş ve Sezgin, 2012).

İşi insan yetiştirmek olan öğretmenler için motivasyon çok daha büyük önem taşımaktadır. Çünkü motivasyonu yüksek, üretken, istekli öğretmenler daha verimli çalışabilirler. Bu durum, öğrencilere ve çevreye olumlu yönde etki yapabilir. Yeterince güdülenmiş öğretmenler nitelikli öğrenciler ve geleceğin nitelikli iş gücünü yetiştirebilirler (Balcı, 1992).

Öğretmen etkili bir eğitim sistemi içerisinde öğrencilerin iyi öğrenme çıktılarının niteliğinin artırılmasında kritik bir rol oynamaktadır (UIS, 2013). Bu yüzden öğretmen motivasyonu öğrencilerin başarılarını doğrudan etkilemektedir (Alam ve Farid, 2011). Öğretmenler hiç tartışmasız ülkelerin geleceğini şekillendiren en önemli mesleklerin başında gelmektedir (Bishay, 1996). Akyüz (2012), eğitimin toplumsal gelişime gerçek bir katkısının olması için nitelikli öğretmenlere sahip olmanın vazgeçilmez olduğunu belirtmiş ve niteliksiz bir eğitim sisteminin dahi nitelikli öğretmenlerce yürütüldüğünde mucizeler yaratabileceğini ifade ederek öğretmenlik mesleğinin önemini vurgulamıştır. Eğitimin kalitesini ve niteliğini etkileyen en önemli faktör öğretmendir. Özellikle de kişiliğin gelişmeye ve şekillenmeye başladığı çocukluk döneminde bu ilişki daha da önemli olmaktadır. Öğretmenler öğrencilerinin toplumda iyi bir yer edinmeleri ve en genel anlamda hayata hazırlanmalarında kilit bir rol üstlenmektedir (Aypay, 2011).Günümüzde bilgi hızlı bir şekilde değişmekte ve gelişmektedir. Öğretmenlerin sürekli olarak bu değişikliklere ayak uydurabilmesi, kendilerini geliştirebilmesi ve yeniliklere açık olması gerekmektedir. Kendilerini geliştiren, değişen bilgi ve teknolojiyi takip eden, bunları sınıf ortamında uygulayabilen öğretmenler öğrencilerin güdülenmelerini sağlayarak öğrenme düzeylerini artırmakta ve öğrencilerin başarılı olmalarını sağlamaktadır. Öğretmenlerin istekli ve arzulu olmaları eğitim sürecinin etkili bir şekilde sürdürülebilmesi açısından önemlidir.

Literatür taramasında öğretmenlerin motivasyonu ile ilgili yapılan çalışmaların sınırlı olduğu ve bunların çoğunun nicel araştırma deseniyle yapılmış olduğu görülmüştür. Koçak (2002) tarafından yapılmış olan ilköğretim okullarında öğretmen motivasyonu çalışmasında nitel araştırma deseni kullanılmakla birlikte bulguların çözümü ve yorumlanması aşamasında öğretmen ve yöneticiler tarafından bildirilen karşılıklı görüşlerin sadece örtüşme durumlarına bakılmış, frekans ve yüzdelere verilmesi ile yetinilmiştir.

Öğretmenlerin motivasyon düzeylerinin yüksek olmasının öğrencilerin öğrenme sürecini olumlu yönde etkileyeceği, öğrencinin başarısını artıracığı ve böylece toplumun gelişmesine katkı sağlayacağından hareketle öğretmenlerin motivasyonunu etkileyen okul içi ve okul dışı faktörlerin derinlemesine incelenmesinin önem arz etmektedir.

Bu araştırmanın amacı Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmi okullarda görev yapan öğretmenlerin motivasyonlarını etkileyen okul içi ve okul dışı faktörleri analiz etmektir. Bu amaca ulaşabilmek amacıyla aşağıda belirtilen sorulara cevap aranacaktır.

1. Öğretmenlerin motivasyonlarını olumlu etkileyen okul içi faktörler nelerdir ve bunlar öğretmenlerin motivasyonlarını nasıl etkilemektedir?
2. Öğretmenlerin motivasyonlarını olumsuz etkileyen okul içi faktörler nelerdir ve bunlar öğretmenlerin motivasyonlarını nasıl etkilemektedir?

3. Öğretmenlerin motivasyonlarını olumlu etkileyen okul dışı faktörler nelerdir ve bunlar öğretmenlerin motivasyonlarını nasıl etkilemektedir?
4. Öğretmenlerin motivasyonlarını olumsuz etkileyen okul dışı faktörler nelerdir ve bunlar öğretmenlerin motivasyonlarını nasıl etkilemektedir?

Yöntem

Öğretmenlerin motivasyonlarını etkileyen okul içi ve okul dışı faktörleri analiz edebilmek amacıyla bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunun geliştirilme sürecinde ilgili alanyazını taranarak sorular oluşturulmuştur. Görüşme formu, iki Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik alan uzmanı, bir Ölçme ve Değerlendirme uzmanı ile bir Dil Bilim uzmanı görüşleri doğrultusunda yeniden düzenlenmiş, bazı sorular ise çıkarılarak forma son hali verilmiştir.

Araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme ile oluşturulmuştur. Bu örnekleme yöntemi, her durumun kendine ait boyutlarının ayrıntılı olarak incelenebilmesi için katılımcılarının çeşitliliğinin azami düzeye çıkarılmasıdır. Görüşmede, 7 ilde (Afyonkarahisar, Ankara, Erzurum, İstanbul, Ordu, Samsun, Yozgat) gönüllülük esasına göre belirlenen 75 öğretmen ile görüşmeler yapılmıştır.

Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için görüşmeler gizlilik esasına uygun bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde alınan ses kayıtlarının üçüncü kişilerle paylaşılmayacağı ve analizlerde katılımcıların kimlik bilgileri yerine rumuz kullanılacağı katılımcılara kendilerini rahat hissetmeleri açısından görüşme öncesinde söylenmiştir. Görüşme esnasında ses kayıt cihazı kullanılmış ve görüşme formuna notlar tutulmuştur. Gönüllülük esasına uygun olarak seçilen öğretmenlerle yapılan görüşmeler (K1, K2, K3...) şeklinde kodlanarak öğretmenlerin kimlikleri gizlenmiştir. Veriler kayıt cihazından bilgisayar ortamına yazılı şekilde aktarılmış, aktarılan veriler okunduktan sonra kodlar oluşturulmuş ve kodlara uygun kategoriler belirlenmiştir. Elde edilen kategoriler benzerliklerine göre bir araya getirilerek temalar altında birleştirilmiş ve betimsel analiz yapılmıştır. Verilen kodlanması için QSR NVivo 10 programından faydalanılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin kişisel bilgilerine ait verilerin analizi için ise SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 23.0 kullanılmıştır.

Katılımcılara ait Bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. *Katılımcıların Kişisel Bilgileri*

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Öğrenim Seviyesi	Branş	Çalıştığımız İl	Mesleki Kıdem	Çalıştığımız Okul Kademesi
K1	E	21-30	Lisans	Rehberlik	Ordu	0-5 yıl	Ortaokul
K2	K	21-30	Lisans	Rehberlik	Ankara	0-5 yıl	Ortaokul
K3	E	31-40	Lisans	Türkçe	Ordu	11-15 yıl	Ortaokul
K4	E	31-40	Lisans	Türkçe	Yozgat	6-10 yıl	Ortaokul

K5	E	21-30	Y. Lisans	Rehberlik	İstanbul	0-5 yıl	Lise
K6	E	21-30	Lisans	Rehberlik	Erzurum	0-5 yıl	Ortaokul
K7	E	31-40	Lisans	Görsel Sanatlar	Erzurum	6-10 yıl	Ortaokul
K8	E	31-40	Lisans	Bilişim Teknolojileri	Erzurum	11-15 yıl	Ortaokul
K9	E	31-40	Lisans	Türkçe	Ordu	6-10 yıl	Ortaokul
K10	E	31-40	Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı	Samsun	16-25 yıl	Lise
K11	E	41-51	Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı	Samsun	16-25 yıl	Lise
K12	E	31-40	Lisans	İngilizce	Samsun	11-15 yıl	Lise
K13	K	31-40	Lisans	İngilizce	Afyonkarahisar	11-15 yıl	Ortaokul
K14	E	41-51	Lisans		Afyonkarahisar	16-25 yıl	Ortaokul
K15	E	21-30	Lisans	Beden Eğitimi	Afyonkarahisar	0-5 yıl	Ortaokul
K16	E	21-30	Y. Lisans	Rehberlik	Afyonkarahisar	0-5 yıl	Ortaokul
K17	E	21-30	Lisans	Rehberlik	Afyonkarahisar	0-5 yıl	Lise
K18	E	31-40	Lisans	Sınıf Öğretmeni	Afyonkarahisar	11-15 yıl	İlkokul
K19	E	31-40	Lisans	Sınıf Öğretmeni	Afyonkarahisar	11-15 yıl	İlkokul
K20	E	31-40	Lisans	Sınıf Öğretmeni	Afyonkarahisar	6-10 yıl	İlkokul
K21	E	41-51	Lisans	Fizik	Samsun	16-25 yıl	Lise
K22	E	41-51	Lisans	Sınıf Öğretmeni	Samsun	16-25 yıl	İlkokul
K23	E	41-51	Y. Lisans	Sınıf Öğretmeni	Samsun	16-25 yıl	İlkokul
K24	E	31-40	Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı	Samsun	16-25 yıl	Lise
K25	K	41-51	Lisans	Sınıf Öğretmeni	Samsun	16-25 yıl	İlkokul
K26	E	41-51	Lisans	Fen ve Teknoloji	Samsun	11-15 yıl	Ortaokul
K27	K	31-40	Lisans	Türkçe	Samsun	11-15 yıl	Ortaokul
K28	K	21-30	Lisans	Türkçe	Samsun	6-10 yıl	Ortaokul
K29	K	31-40	Lisans	Matematik	Samsun	11-15 yıl	Ortaokul
K30	E	31-40	Y. Lisans	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	Samsun	6-10 yıl	Ortaokul
K31	E	41-51	Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı	Afyonkarahisar	16-25 yıl	Lise

K32	K	41-51	Lisans	Teknoloji ve Tasarım	Samsun	16-25 yıl	Ortaokul
K33	E	41-51	Lisans	Matematik	Samsun	16-25 yıl	Ortaokul
K34	E	31-40	Y. Lisans	Matematik	Afyonkarahisar	11-15 yıl	Lise
K35	E	31-40	Lisans	Matematik	Samsun	11-15 yıl	Ortaokul
K36	E	41-51	Lisans	Tarih	Afyonkarahisar	16-25 yıl	Lise
K37	E	31-40	Lisans	Tarih	Afyonkarahisar	11-15 yıl	Lise
K38	E	41-51	Lisans	Türkçe	Samsun	16-25 yıl	Ortaokul
K39	K	21-30	Lisans	İngilizce	Afyonkarahisar	0-5 yıl	Lise
K40	K	21-30	Lisans	Matematik	İstanbul	0-5 yıl	Lise
K41	K	41-51	Lisans	Tarih	Samsun	16-25 yıl	Lise
K42	E	21-30	Y. Lisans	Rehberlik	Samsun	6-10 yıl	Lise
K43	E	21-30	Doktora	Matematik	Samsun	6-10 yıl	Lise
K44	E	41-51	Lisans	Felsefe	Samsun	16-25 yıl	Lise
K45	K	31-40	Lisans	Görsel Sanatlar	Samsun	11-15 yıl	Lise
K46	K	31-40	Y. Lisans	Matematik	Samsun	6-10 yıl	Lise
K47	K	41-51	Lisans	Almanca	Samsun	16-25 yıl	Lise
K48	K	31-40	Y. Lisans	Matematik	Samsun	6-10 yıl	Lise
K49	E	31-40	Lisans	Matematik	Samsun	11-15 yıl	Lise
K50	K	21-30	Lisans	Almanca	Samsun	0-5 yıl	Lise
K51	E	41-51	Lisans	Fizik	Samsun	11-15 yıl	Lise
K52	E	31-40	Lisans	Coğrafya	Samsun	16-25 yıl	Lise
K53	K	31-40	Y. Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı	Samsun	11-15 yıl	Lise
K54	K	41-51	Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı	Samsun	16-25 yıl	Lise
K55	K	41-51	Lisans	Biyoloji	Samsun	16-25 yıl	Lise
K56	K	31-40	Lisans	İngilizce	Samsun	6-10 yıl	Lise
K57	E	21-30	Y. Lisans	Matematik	Afyonkarahisar	0-5 yıl	Lise
K58	E	31-40	Y. Lisans	Türkçe	Afyonkarahisar	11-15 yıl	Ortaokul
K59	K	21-30	Lisans	Rehberlik	İstanbul	0-5 yıl	Lise
K60	K	21-30	Lisans	Matematik	İstanbul	6-10 yıl	Lise

K61	E	21-30	Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı	İstanbul	0-5 yıl	Lise
K62	K	21-30	Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı	İstanbul	0-5 yıl	Lise
K63	E	31-40	Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı	İstanbul	11-15 yıl	Lise
K64	K	31-40	Y. Lisans	Matematik	İstanbul	6-10 yıl	Lise
K65	E	31-40	Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı	İstanbul	6-10 yıl	Lise
K66	K	21-30	Lisans	Matematik	Afyonkarahisar	0-5 yıl	Ortaokul
K67	K	21-30	Lisans	İngilizce	Afyonkarahisar	6-10 yıl	Ortaokul
K68	K	21-30	Lisans	Rehberlik	Afyonkarahisar	0-5 yıl	Ortaokul
K69	E	31-40	Lisans	Türkçe	Afyonkarahisar	11-15 yıl	Ortaokul
K70	E	21-30	Lisans	Rehberlik	Yozgat	0-5 yıl	Ortaokul
K71	E	21-30	Lisans	Rehberlik	İstanbul	0-5 yıl	Ortaokul
K72	K	31-40	Lisans	İngilizce	Ankara	16-25 yıl	Lise
K73	K	51 ve üzeri	Lisans	Beden Eğitimi	Ankara	26 yıl ve üstü	Ortaokul
K74	K	41-51	Lisans	Rehberlik	Ankara	16-25 yıl	Ortaokul
K75	K	41-51	Lisans	Rehberlik	Ankara	16-25 yıl	İlkokul

Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın genel amacı doğrultusunda yanıtlanması öngörülen soruların her birine ilişkin ulaşılan bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlara sırasıyla yer verilmiştir.

Öğretmenlerin Kişisel Bilgilerine Ait Bulgular

Görüşmeye katılan öğretmenlerin cinsiyet, medeni durum, branş, yaş aralığı, görev yaptıkları okul ve kurum türü, mesleki kıdem, öğrenim durumuna ait bulgular aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Erkek	45	60,0
Kadın	30	40,0

Toplam	75	100,0
--------	----	-------

Tablo 3. Öğretmenlerin Yaş Aralıklarına Göre Dağılımı

Yaş	Frekans	Yüzde
21-30	23	30,7
31-40	31	41,3
41-51	20	26,7
51 ve üzeri	1	1,3
Toplam	75	100,0

Tablo 4. Öğretmenlerin Öğrenim Seviyelerine Göre Dağılımı

Öğrenim Seviyesi	Frekans	Yüzde
Lisans	62	82,7
Yüksek Lisans	12	16,0
Doktora	1	1,3
Toplam	75	100,0

Tablo 5. Öğretmenlerin Branşlarına Göre Dağılımı

Branş	Frekans	Yüzde
Belirtilmeyen	1	1,3
Almanca	2	2,7
Beden Eğitimi	2	2,7
Bilişim Teknolojileri	1	1,3
Biyoloji	1	1,3
Coğrafya	1	1,3

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	1	1,3
Felsefe	1	1,3
Fen ve Teknoloji	1	1,3
Fizik	2	2,7
Görsel Sanatlar	2	2,7
İngilizce	6	8,0
Matematik	13	17,3
Rehberlik	13	17,3
Sınıf Öğretmeni	6	8,0
Tarih	3	4,0
Teknoloji ve Tasarım	1	1,3
Türk Dili ve Edebiyatı	10	13,3
Türkçe	8	10,7
Toplam	75	100,0

Tablo 6. Öğretmenlerin Çalıştıkları İllere Göre Dağılımı

Çalışılan İl	Frekans	Yüzde
Afyonkarahisar	19	25,3
Ankara	5	6,7
Erzurum	3	4,0
İstanbul	10	13,3
Ordu	3	4,0
Samsun	33	44,0
Yozgat	2	2,7
Toplam	75	100,0

Tablo 7. Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Dağılımı

Mesleki Kıdem	Frekans	Yüzde
0-5 yıl	18	24,0
11-15 yıl	19	25,3
16-25 yıl	22	29,3
26 yıl ve üstü	1	1,3
6-10 yıl	15	20,0
Toplam	75	100,0

Tablo 8. Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türüne Göre Dağılımı

Okul Türü	Frekans	Yüzde
İlkokul	7	9,3
Ortaokul	30	40,0
Anadolu Lisesi	17	22,7
İmam Hatip Lisesi	13	17,3
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	1	1,3
Sağlık Meslek Lisesi	7	9,3
Toplam	75	100,0

Öğretmenlerin Okul İçi Olumlu Motivasyon Faktörlerine İlişkin Görüşleri

Öğretmenlerin okullarında onları mutlu edip meslekleri ile ilgili motivasyonlarını olumlu yönde etkileyen ve mesleki doyum sağlayan faktörlerin başında öğrenci faktörü gelmektedir. Bunu sırasıyla çalışma ortamı ve yönetici faktörleri izlemektedir. Öğretmen motivasyonunu olumlu yönde etkileyen okul içi faktörler Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Öğretmen Motivasyonunu Olumlu Etkileyen Okul İçi Faktörler

Sıra	Öğretmen motivasyonunu olumlu etkileyen okul içi faktörler	f	%
------	--	---	---

1	Öğrenci faktörü	53	70,67
2	Çalışma ortamı (iletişim, arkadaşlıklar, destek görme vb.)	30	40,00
3	Yönetici (idare) faktörü	16	21,33
4	Olumlu geribildirim	8	10,67
5	Takdir edilme	7	9,33
6	Veli	7	9,33
7	Fiziki koşullar	7	9,33
8	Saygınlık, değerli hissedilme, faydalı olma	7	9,33
9	Okul faktörü (Yakınlık, kalite, çevresi)	5	6,67
10	Çalışma şartları	3	4,00
11	Ekonomik nedenler (maaş, ücret vb.)	2	2,67
12	Hedeflere ulaşma	2	2,67
13	Emeğin karşılığını almak	2	2,67
14	Karara katılma	1	1,33
15	Kendini geliştirme	1	1,33
16	Eğitim politikası	1	1,33
17	Olumlu etkileyen okul içi faktör yok	3	4,00

Görüşmeye katılan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu (%70,67) motivasyonunu olumlu yönde etkileyen faktörün öğrenciler olduğunu söylemiştir. Öğrenci faktörü başlığı altında; öğrenci başarısı, öğrencilerin derse ilgileri, öğrencilerdeki davranış değişimleri, öğrencilerin farkındalıkları, hazırbulunuşlukları, samimiyetleri, mutlulukları, öğretmenlerini örnek almaları, saygılı olmaları gibi faktörler bulunmaktadır.

Öğretmenler öğrenci faktörlerinden en çok (%37,73) öğrenci başarısı ile motive olduklarını ifade etmişlerdir :

“En başta sınav kazanıp iyi bir lise kazanan öğrenciler.” (K14)

“Özellikle başarı konusunda kendini odaklamış öğrenci profili.” (K37)

“Veli ve öğrenci ile işbirliği içerisinde çalışmanın sonucu öğrencinin başarısının yükselmesi olumlu yönde beni motive eder.” (K59)

Öğrenci başarısından sonra öğretmenlerin en çok öğrencilerin derse ilgilerinden motive oldukları (%28,30) görülmüştür:

“Öğrencilerin bilgiye aç olduklarını bilmek ve onları doyuma ulaştırmak bizi motive ediyor.” (K50)

“Çoğu öğrencinin ilgisiz olması ve derse kayıtsız kalmasından bunalmışken, bir iki öğrenci de olsa ilgili olduğunda ve dışarıda gördüğümde saygıda kusur etmemeleri iyi ki öğretmen olmuşum dedirtiyor.” (K53)

Bunun dışında öğretmenler, öğrencilerin davranış değişimleri, farkındalıkları, hazırbulunuşlukları, samimiyetleri, mutlulukları, kendilerini örnek almaları, saygılı olmaları gibi birçok farklı durumlara göre okul içinde olumlu yönde motive olduklarını söylemişlerdir.

“Öğrencilerin bana karşı tutumu. Bu benim için çok önemli. Öğrencilerin örnek aldığı bir öğretmen olduğumu bilmek önemli” (K17)

“Öğrencilerle olan iletişimimin olumlu olması kesinlikle ana motivasyonum. Hayatımın çoğunu çekingen bir karakter olarak geçiren biriyken bazı sınıflarda ve öğrencilerle kurduğum sıcak ilişki mesleğe daha çok bağlanmamı sağlıyor.” (K40)

“Öğrencilerin öğretmenlerini örnek alması gibi faktörler motivasyon artırıcı ve manevi doyuma ulaşmayı sağlayan etmenlerden.” (K58)

Öğretmenlerin motivasyonlarını olumlu yönde etkileyen ikinci faktör, %40 ile çalışma ortamı (öğretmenler arası iletişim, destek görme, arkadaşlıklar, etkinlikler vb.) olarak ön plana çıkmıştır.

“Benim için en önemli ve değerli şey çalıştığım ekibin aynı gayrette aynı istekte çalışan bireyler topluluğu olmasıdır.” (K3)

“Çalışma arkadaşlarım ve okul yönetimiyle iletişim içinde olmak, güvene ve anlayışa dayalı arkadaşlıklarımızın olması” (K13)

“Yapmak istediğim şeylerde birilerinin yanımızda olduğunu görebilmek, ilgili insanların destek vermesi” (K19)

“Aynı zamanda öğretmenler arasındaki ilişkiler, sosyal faaliyetler okulda daha fazla verimli olmamda etkili oluyor. Okul idaresi çok etkili olmasa da öğretmenler arası ilişkiler etkili oluyor. Normal resmi ilişkilerimin yanında arkadaşlık ilişkileri ve nasıl anlatsam daha çok okul dışarısındaki ilişkiler de okuldaki doyumu daha fazla etkiliyor.” (K71)

Görüşmeye katılan öğretmenlerin motivasyonunu olumlu etkileyen okul içi faktörlerden üçüncüsünün, %21,33 ile yönetici (idare) faktörü olduğu dikkat çekmektedir. Katılımcıların yöneticiler tarafından destek görmeleri, olumlu iletişim kurulması ve güven duyulması gibi faktörlere önem verdiği görülmektedir.

“En önemli faktörün okul idaresi olduğunu düşünüyorum. Okul idaresi ile etkili bir iletişim kurmak beni olumlu etkiler. Yapılanların ve yapmak istenilenlerin arkasında olmaları ve destek vermeleri beni mutlu eder ve motivasyonumu olumlu etkiler.” (K29)

“Her şeyden önce etkili ve uyumlu bir okul yönetimi çok önemlidir. İlgisiz bir yönetim motivasyon düşüklüğüne sebep olmaktadır.” (K30)

Öğretmenlerin %10,67'si, paydaşlardan (öğretmen, veli, yöneticiler ve öğrenciler) aldıkları olumlu geribildirimlerin kendilerini olumlu motive ettiğini ifade etmişlerdir.

“Emeğinizin karşılığında olumlu dönütler aldıkça mesleğinizi doğru yaptığınızı anlıyor ve doyuma ulaşıyorsunuz. Çabalarımızın karşılığı varsa doğru yoldasınızdır.” (K23)

Görüşmeye katılan öğretmenlerin %9,33'ü takdir edilmenin kendilerini olumlu yönde motive ettiğini ifade etmiştir. Konu hakkında katılımcıların görüşlerinden bazıları şunlardır:

“Okul idarecilerinin daima gayretlerimizden dolayı takdir edici ifadeler kullanmaları ve velilerin sınıfımıza öğrenci kaydettirmek istemesi” (K22)

“Verdiğimiz emeklerin okul idaresi veya ilçe, il yöneticileri tarafından takdir edilmesidir diyebilirim.” (K31)

Öğretmenlerin % 9,33'ü ise çalıştıkları örgütün paydaşlarından biri olan veli faktörünün kendilerini olumlu yönde motive ettiğini ve mesleki doyum sağladığını ifade etmiştir.

“Veli ile iletişimim güçlü olursa ve destek olurlarsa daha kaliteli bir eğitim ortamı oluşacağına inanıyorum.” (K29)

Diğer okul içi faktörlere baktığımızda fiziki koşullar gibi temel ihtiyaçlar ile saygınlık, değerli hissedilme, faydalı olma gibi üst düzey ihtiyaçların, öğretmenlerin % 9,33'ü tarafından motive edici faktörler olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Görüşmeye katılan öğretmenlerden 5'i (%6,67) okulun kendisinin (yakın olması, kaliteli olması ve iyi çevrede yer alması), motive edici faktör olduğunu ifade ederken, 3 öğretmen ise (%4,00) çalışma şartlarının motive edici faktör olduğunu ifade etmiştir. 3 öğretmen ise (%4,00) kendilerini okul içinde hiçbir faktörün motive etmediğini ifade etmiştir.

Öğretmenlerin Okul İçi Olumsuz Motivasyon Faktörlerine İlişkin Görüşleri

Öğretmenlere okullarında onları mutsuz edip meslekleri ile ilgili motivasyonlarını olumsuz yönde etkileyen hatta mesleği bırakmayı düşündüren faktörler sorulmuş, öğretmenlerin bu konuda verdiği cevaplar 25 farklı başlığa ayrılmıştır. Öğrenci faktörü öğretmenlerin motivasyonunu okul içinde olumsuz yönde etkileyen başlıca faktör olarak ön plana çıkmıştır. Öğrenci faktöründen sonra öğretmen motivasyonunu okul içinde olumsuz etkileyen ikinci faktör veli, üçüncü faktör ise yönetici olarak karşımıza çıkmıştır. Öğretmen motivasyonunu olumsuz yönde etkileyen okul içi faktörler Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10. Öğretmen Motivasyonunu Olumsuz Etkileyen Okul İçi Faktörler

Sıra	Öğretmen motivasyonunu olumsuz etkileyen okul içi faktörler	f	%
1	Öğrenci faktörü	34	45,33
2	Veli faktörü	21	28,00
3	Yönetici (idare) faktörü	16	21,33
4	Çalışma ortamı (öğretmenler arası ilişkiler)	9	12,00

5	Saygınlık ihtiyacı	8	10,67
6	Ekstra işler	6	8,00
7	Fiziki koşullar	6	8,00
8	Eğitim politikası	4	5,33
9	Branşa olumsuz bakış	3	4,00
10	Ekonomik nedenler (maaş, okulların ekonomik yetersizliği vb.)	3	4,00
11	Siyasi nedenler	3	4,00
12	Takdir Edilmeme	2	2,67
13	Özerklik	2	2,67
14	Olumsuz geribildirim	2	2,67
15	Adaletsizlik	1	1,33
16	Bürokrasi	1	1,33
17	Çalışma şartları	1	1,33
18	Destek görememe	1	1,33
19	Engellenme	1	1,33
20	İş yükü	1	1,33
21	Liyakatsiz kişilerin atanması	1	1,33
22	Kuralların çok sık değişmesi	1	1,33
23	Öğretmen etkinliğinin kısıtlanması	1	1,33
24	Sendikal faaliyetler	1	1,33
25	Olumsuz etkileyen okul içi faktör yok	7	9,33

Görüşmeye katılan öğretmenlerin önemli bir kısmı (%45,33) motivasyonunu olumsuz yönde etkileyen faktörün öğrenciler olduğunu söylemiştir. Öğrencilerin kendilerini olumsuz yönde motive ettiğini söyleyen öğretmenler, en çok (%35,29) öğrenci başarısızlığı üzerinde durmuşlardır.

“Kısmen bazı öğrencilerin onların başarısı için yapılan çalışmaların farkına varamamaları ve yine bazı öğrencilerden yapılan çalışmaların karşılığını alamamamız motivasyonumuzu olumsuz etkiliyor. Fakat meslek hayatımda yaşadığım hiçbir olumsuzluk öğretmenliği bırakmayı düşündürecek kadar etkilememiştir.” (K9)

Motivasyonunu olumsuz yönde etkileyen faktörün öğrenciler olduğunu söyleyen öğretmenlerin 10’u ise (%29,41) öğrencilerin derse karşı ilgisiz olması nedeniyle motivasyonlarının olumsuz etkilendiğini belirtmişlerdir.

“Öğrencilerin ilgisizliği, vurdumduymazlığı, kolay sınıf geçmeleri öğrencilerin derse ilgilerini iyice azaltmıştır.” (K52)

“Tüm imkanlarına karşın hiç çaba sarf etmeyen, geleceğini önemsemeyen bireylerin yazık ki, çoğunlukta olduğunu görmek insanı mesleki açıdan yıpratıyor.” (K54)

Motivasyonunu olumsuz yönde etkileyen faktörün öğrenciler olduğunu söyleyen öğretmenlerin 9’u ise (%26,47) öğrencilerin saygısız davranışları nedeniyle motivasyonlarının olumsuz etkilendiğini belirtmişlerdir.

“Öğrencilerin hal ve tavırları olumsuz olduğunda sabır gösteremediğim bazı durumlar, yeni neslin tembel ve saygısız tavırları” (K48)

Bunlar dışında öğretmenler, öğrencilerde görülen davranış problemleri, sorumsuzluk, hazırbulunuşlukları, potansiyellerini sergileyememe ve yaşanan kuşak çatışması gibi durumlardan dolayı motivasyonlarının olumsuz yönde etkilendiğini ifade etmişlerdir.

“Tüm çabalarım rağmen sonuç alamadığım davranış problemleri olan öğrenciler” (K2)

“Zorunlu eğitimden rahatsız olan öğrencilerin yarattığı sıkıntılar... Ben eğitim almak istemiyorum diyen çocukların mesleğe yönlendirilmek yerine zorla okula getirilmesi” (K69)

“Yani sadece akademik anlamda değil her anlamda, yani hani erdem saydığımız davranışlarda düşüklük var. Kişisel olarak davranışlarında da bozukluk var. Her türlü yani sadece akademik olarak değil, saygı, sevgi, dürüstlük bunların hepsi” (K72)

“Amacı olmayan, geleceği için endişelenmeyen, derslerine yeterli özeni göstermeyen öğrencilerin varlığı can sıkıcı” (K55)

Öğretmen motivasyonunu okul içinde olumlu ve olumsuz yönde etkileyen faktörlere bakıldığında, öğrenci faktörü hem olumlu motivasyon kaynağı olarak hem de olumsuz motivasyon kaynağı olarak öğretmenler için frekans açısından ilk sırada yer almaktadır.

Öğretmenlerin motivasyonlarını okul içinde olumsuz yönde etkileyen ikinci faktör %28,00 ile veli faktörü olarak ön plana çıkmıştır. Veli faktörü öğretmenlerin motivasyonlarını olumlu yönde etkileyen faktörler arasında frekans açısından yedinci sırada yer almasına karşın olumsuz açıdan bakıldığında ikinci sırada yer almaktadır.

“Bizi bazen anlamayan öğrenci velilerinin varlığı kısmen üzebiliyor. Onlar için harcadığımız onca zamana rağmen ufacık problemler kısmen büyüyebiliyor. Velilerimizin çocuklarına karşı duyarsızlığı ekstradan bizi üzen etmenlerin başında geliyor.” (K3)

“Bazı velilerin mesleği benden daha iyi bilip ‘Şunu şöyle yap, bunu böyle yap’ tarzı yaklaşımları” (K14)

“Ailelerin öğrenciler ile ilgili konularda bihaber olması, ilgilenmemesi, takip etmemesi. Devam-devamsızlık, hastalık, başarı-başarısızlık, davranış problemleri gibi...” (K42)

Öğretmenlerin motivasyonunu okul içinde olumsuz yönde etkileyen veli faktörü incelendiğinde, velilerin aşırı müdahaleci ya da aksine çok ilgisiz olmaları nedeniyle motivasyonlarının olumsuz etkilendiği anlaşılmaktadır.

Görüşmeye katılan öğretmenlerin motivasyonunu okul içinde olumsuz etkileyen faktörlerden üçüncüsünün, %21,33 ile yönetici (idare) faktörü olduğu görülmektedir.

“Mesleği henüz bıraktıracak kadar bunaldığımı söyleyemem, şimdi çalıştığım okulda. Ancak daha önce çalıştığım okulda okul idaresinin baskıcı yönetimi, uyguladığı mobbing beni huzursuz etmekteydi.” (K65)

“Yöneticilik vasfı olmayan kişilerin gelip size gerçekten bir şey biliyormuş gibi yaklaşımları, bu çok olumsuz etkiliyor birinci olarak. İdarecilerin, hepsi için söylemiyorum tabi ki kendi bulunduğum çevre için söylüyorum, yaptığınız işleri böyle biraz acemilik olarak değerlendirmeleri, aslında öyle olması gerekiyor fakat bunu acemilik olarak değerlendirmeleri bu noktada çok etkili” (K70)

“ Takdir edilmeme olayı var. Hani yapıyorsunuz da yapıyorsunuz ama müdürün teşekkür ederim demesini bekliyorsunuz, yok hani tamam göreviniz olabilir ama yönetici olmak şeydir, biraz motivasyonu sağlasın isterseniz, tıkağınız anda size şöyle itekleyici güç olmasını beklersiniz.” (K75)

Katılımcıların görüşleri dikkate alındığında yöneticilerin anlayışsız tavırları, iletişim tutumları, baskıcı bir yönetim tarzı benimsemeleri gibi faktörlerin öğretmenlerin motivasyonunu olumsuz etkilediği anlaşılmaktadır. Görüşmeye katılan öğretmenlerin %12’si çalışma ortamının okul içinde mesleki motivasyonlarını olumsuz yönde etkilediklerini ifade etmiştir. Öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde çalışma arkadaşları arasında yaşadıkları iletişim problemleri ve işlerin paylaşımı arasında yaşadıkları sorunlar ön plana çıkmaktadır.

“Gayreti az olan öğretmenlerin kıskanç tavırları” (K22)

“İnsanlar arasında dedikodu, gıybet ve iftira gibi olumsuz olaylar. Kişilerin kurallara riayet etme konusunda isteksizliği” (K37)

Saygı ihtiyacının görüşmeye katılan öğretmenlerin %10,67’si tarafından karşılanamadığı, kendilerini değerli hissedemedikleri ve bu nedenle okul içi motivasyonlarının olumsuz yönde etkilendiği anlaşılmaktadır.

“Öğretmenlik mesleğinin saygınlığını yitirmesi motivasyonumu düşürüyor.” (K59)

Görüşmeye katılan öğretmenlerin % 8’i eğitim ve öğretim faaliyetleri dışında verilen fazladan görevler nedeniyle okul içi motivasyonlarının olumsuz etkilendiğini ifade etmiştir.

“Branşım dışında işlerle uğraştırılmak yoruyor ve derslerden geri kalmamızı sağlıyor. Duyarsız veliler de motivasyonumu düşürüyor.” (K28)

Çalışma saatlerinin yaz tatillerine eklenmesi, bunlar motivasyonu düşüren şeyler. İznimiz, gönüllülük dışında ekstra görevler verilmesi, geçen yaz da bu bölgede tek rehber öğretemdim danışmanlık yapan, canım çıkmıştı. (K74)

Öğretmenlerin %8,00’i fiziki koşulların yeterli düzeyde karşılanmadığını ve bu nedenle mesleki motivasyonlarının olumsuz yönde etkilendiğini ifade etmiştir.

“İmkânların kısıtlı olması. 10 yıl önce bir bilişim teknolojileri sınıfı kuruldu hala onlarla devam ediyoruz. Bu da büyük sıkıntı.” (K8)

“Okulumuzun fiziken yetersiz oluşu özellikle okul bahçesinin yetersiz oluşu ve ders işlemedeki sıkıntılar” (K15)

“En basitinden sunum yapacak bir odamız yok mesela, ben sekizinci sınıflara bir sunum yapacağım, her sınıfa ayrı ayrı girmek zorundayım. Bir toplantı salonudur, bir şeydir bu sıkıntılar var. Okulun fiziki imkanları buna elvermediği için bu noktada siz de tıkanıyorsunuz yani bir saatte yapmanız gereken iş dört saate yayılmak zorunda kalıyor.” (K70)

Öğretmenlerin motivasyonunu olumsuz etkileyen diğer okul içi faktörlere baktığımızda; eğitim politikalarının 4 öğretmen (%5,33), branşlarına olumsuz bakış açısının 3 öğretmen (%4), maddi nedenlerin (maaş, ücret vb.) 3 öğretmen (%4), siyasi nedenlerin 3 öğretmen (%4), takdir edilmemenin 2 öğretmen (%2,67), öğretmen özerkliğinden kaynaklı nedenlerin 2 öğretmen (%2,67), olumsuz geribildirimlerin ise 2 öğretmen (%2,67) tarafından okullarında onları mutsuz edip meslekleri ile ilgili motivasyonlarını olumsuz yönde etkileyen hatta mesleği bırakmayı düşündüren faktörler arasında görüldüğü tespit edilmiştir.

“Değişen öğrenci, veli, öğretmen ve sistemsal sorunlar var. Bakanlığın sürekli eğitimi yapboza çevirmesi” (K36)

“FATİH projesi kapsamındaki tahta, tablet ilişkisinin sağlanamamasından dolayı ortaya çıkan olumsuzluklar, tabletlerin görev dışı kullanılmaması” (K41)

“Mesleğimde motivasyon düşme nedeni önceki kademem ortaokul idi. İngilizce önemseniyordu ve sınavda çıkıyordu. Şimdiki kadememde sınavda sorumlu değiller, üniversite sınavı ve bilhassa idare tarafından önemsiz, gereksiz görülmesi” (K39)

“Rehberliğin alan dışında pek çok işlerde kullanılması, işte boş saatleri doldurmaz, ya da yazışmalar, idari işler gereksiz yani hani bizim alanı ilgilendirmeyen. öğrenciler ilk etapta sınıf öğretmenini sahiplenir, branş öğretmenini sahiplenir, sen biraz geride kalırsın o da olumsuz olarak etkiliyor.” (K74)

“Birçok konuda okullara para gönderilmeyip, öğretmenlerin ve idarenin öğrencilerden para toplamak zorunda kalması” (K30)

“Öğretmenlerin siyasi ve ideolojik konuşmaları bunları okula taşımaları rahatsız ediyor ve sürekli geriyor.” (K24)

“Siyasi ve çıkar odaklı görevlendirmelerin okul çalışma atmosferini olumsuz etkilemesi” (K42)

“Yapılan çalışmaların görmezlikten gelinmesi” (K19)

“Tarafsız olmayan bir ortamda çalışmak da beni mutsuz ediyor.” (K28)

“Ders saatlerinin çok olması, günde 8 saat çok fazla” (K48)

“Birincisi, Millî Eğitim camiasında var olan sendikal faaliyetler, yani sen ordasın ben buradayım, bu tarz muhabbetlerin olması, insanların bu bakış açısıyla size yaklaşması, yani mesleğimden dolayı değil de sadece kelle sayısı olarak gel işte buraya üye ol ya da şuraya üye ol gibi demeleri” (K70)

Katılımcıların %9,33’ü ise motivasyonlarını okul içinde olumsuz etkileyen hiçbir faktörün bulunmadığını ifade etmiştir.

Öğretmenlerin, okullarında onları mutsuz edip meslekleri ile ilgili motivasyonlarını olumsuz yönde etkileyen hatta mesleği bırakmayı düşündüren faktörler incelendiğinde katılımcıların yaşamış olduğu sorunların öncelikle öğrenci, veli, yönetici, diğer öğretmenler gibi okulun paydaşları ve kişiler arası ilişkiler ile ilgili yaşamış oldukları sorunlar ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır.

Öğretmenlerin Okul Dışı Olumlu Motivasyon Faktörlerine İlişkin Görüşleri

Öğretmenlere günlük yaşamlarında, okul dışında meydana gelen ve mesleki motivasyonlarını olumlu yönde etkileyen faktörlerin neler olduğu sorulmuş, öğretmenlerin bu konuda verdiği cevaplar 22 farklı başlığa ayrılmıştır. Aile faktörü ve saygınlık %21,33 ile öğretmenlerin motivasyonunu okul dışında olumlu yönde etkileyen başlıca faktörler olarak ön plana çıkmıştır. Aile ve saygınlık faktörlerinden sonra öğretmen motivasyonunu okul dışında olumlu etkileyen üçüncü ve dördüncü faktörler %16 ile mezun öğrenciler ve kültürel ve sosyal etkinliklerdir. Öğrenci davranışları ve veli faktörü ise %8,00 ile öğretmen motivasyonunu okul dışında olumlu yönde etkileyen diğer faktörler olmuştur. Katılımcıların verdiği cevaplar genel başlıklar halinde toplanarak öğretmen motivasyonunu olumlu yönde etkileyen tüm okul dışı faktörler ise Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11. Öğretmen Motivasyonunu Olumlu Etkileyen Okul Dışı Faktörler

Sıra	Öğretmen motivasyonunu olumlu etkileyen okul dışı faktörler	f	%
1	Aile faktörü	16	21,33
2	Saygınlık	16	21,33
3	Mezun öğrenciler	12	16,00
4	Kültürel ve sosyal etkinlikler	12	16,00
5	Öğrenci davranışları	6	8,00
6	Veli	6	8,00
7	Başka insanlara faydalı olma, ihtiyaç duyulma, örnek alınma	5	6,67
8	Arkadaşlıklar	4	5,33
9	Çalışma şartları (Tatil, izin, boş vakit)	3	4,00
10	Hizmet içi eğitimler, kurslar	2	2,67

11	Ekonomik durum	2	2,67
12	Sağlık durumu	2	2,67
13	Farklı sınavlarla ilgilenip, sınavlara hazırlanma	1	1,33
14	Değerlerini koruyabilme	1	1,33
15	Yenilikçi proje ve uygulamalar	1	1,33
16	Atanma sorununun olmaması	1	1,33
17	Diğer okullardaki olumlu örnekler	1	1,33
18	Siyasi nedenler	1	1,33
19	Teknolojik gelişmeler	1	1,33
20	Ülkede yaşanan olumlu gelişmeler	1	1,33
21	Düzenli bir hayat tarzı	1	1,33
22	Olumlu etkileyen okul dışı faktör yok	4	5,33

Görüşmeye katılan öğretmenlerin 16'sı (%21,33) okul dışında motivasyonunu olumlu yönde etkileyen ilk faktörün aile faktörü olduğunu söylemiştir. Bu görüşler incelendiğinde aile faktörünü ifade eden katılımcıların çocuk sahibi olmaları ve aile üyelerinin katılımcılara mesleki yaşamlarında destek olmalarının motivasyonlarını olumlu yönde etkilediği anlaşılmaktadır.

“Çocuklarımla ilgilenirken her şey tatlı bir yorgunluğa dönüşüyor.” (K54)

“İstanbul gibi bir yerde yaşıyorsanız çok fazla imkâna sahipsiniz demektir. Ancak hayatımdaki en önemli motivasyon kaynağım şu anda 8 aylık oğlum” (K65)

“Yani mesela çocuklarıma faydalı olabiliyorum. İki tane oğlum var okuyan ve onlara katkıda bulunuyorum. Bu mesleğim açısından olumlu bir şey. Yani her açıdan onlara yardımcı oluyorum. Mesela bu sene oğlum sınava girdi ve ben ona, ne bileyim İngilizce de çalıştırdım, fen de çalıştırdım yani diğer derslerde de yardımcı oldum. Belki başka bir meslekte olsaydım yetersiz kalacaktım, bu mesela önemli benim açımdan, çocuklarıma da katkı sağlayabilmem.” (K72)

“Ailem çok destekçidir. Çok yoruluyoruz biz çünkü egzersizler, okul takımları, il dışına çıkmalar bu tür şeylerde ailem çok özveride bulunuyor. Senin mesleğin diyor. Seviyorsan yap diyor. Bazen şikayet ediyorum hani çok yoruluyorum ama eşim çok destekçi, çocuklarım aynı şekilde onun dışında çevrem beni desteklerler bu konuda” (K73)

Öğretmenlerden biri ise genel olarak aile yaşamının düzenli ve huzurlu olmasının en önemli motivasyon kaynağı olduğunu ifade ederek konuya genel yaklaşmıştır.

“Bir öğretmenin aile yaşamı düzgün evinde huzurlu ve mutluydu bu onun en önemli motivasyon kaynağıdır.” (K3)

Diğer bir katılımcı ise aile faktörüne farklı bir açıdan yaklaşarak aile üyelerinin de kendisi gibi eğitimci olmasının motivasyonunu olumlu yönde etkilediğini ifade etmiştir.

“Çevremdeki çoğu insanın, akrabamın eğitimci olması beni olumlu yönde etkiliyor. Bulduğum ortamların hep gelişime ve değişime ayak uydurabilenlerin bulunduğu yerler olması beni hep daha çok motive ediyor.” (K50)

Saygınlık faktörü, öğretmen motivasyonunu frekans olarak aile faktörü ile birlikte aynı oranda (%21,33) olumlu yönde etkilemiştir. Görüşmeye katılan öğretmenlerin saygı ihtiyacını okul dışında karşıladıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların görüşleri incelendiğinde toplumda saygı görmelerinin nedeninin öğretmenlik statüsünden kaynaklandığı anlaşılmaktadır:

“Toplumda “hocam” diye hitap edilerek saygı gösterilmesi onurumu olumlu yönde etkilemektedir.” (K11)

“Çocukların sokakta bizi görmesi, selam vermesi, esnafın öğretmen olduğumuzu bilip bize itibar göstermeleri” (K17)

“Toplumun okul dışında da şahsıma mesleğimden ötürü saygı duyması” (K18)

“Günlük yaşamın dışında herhangi bir yere gittiğimde kendinizi tanıtıyorsunuz işte, ne iş yapıyorsunuz? dedikleri zaman işte öğretmenim, branş dedikleri zaman rehber öğretmen diyoruz mesela bu konuda insanların biraz şeyi değişiyor “ya rehber öğretmen nedir acaba?” kafalarında, tabi bilenler hemen bir şeyler danışmaya başlıyorlar. Bu beni, sonuçta vermiş olduğum emeği, bana sormaları yani bana danışmaları çok etkili oluyor.” (K70)

Görüşmeye katılan öğretmenlerin 12’si (%16) eski öğrencilerinin yaşamlarında başarılı olmaları, meslek sahibi olmalarının, öğretmenlerini ziyaret etmelerinin ve öğrencilerinin kendilerini model almalarının okul dışı motivasyonlarını olumlu yönde etkilediğini ifade etmişlerdir:

“Daha önce mezun ettiğim öğrencilerimi karşımda gördüğüm zaman duygulanıyorum. Onların başarılı olduklarını duyduğumda mesleki motivasyonum daha da artıyor.” (K23)

“Eski öğrencilerimi bir yerlerde meslek sahibi olarak görmek olumlu etkiliyor.” (K24)

“Mezun olan öğrencilerle çeşitli kuruluşlarda karşılaşmak, iş hayatına atıldıklarını görmek ve saygı duyulduğunu görmek” (K42)

“Öğrencilerin çok zaman geçmesine rağmen, arayıp bulmaları bu mesleği seçen öğrencilerin hani özellikle bana yönelik yani sizin sayenizde seçtim demesi” (K74)

Katılımcıların, 12’si (%16) günlük yaşamlarında katılmış oldukları sosyal ve kültürel etkinliklerin motivasyonlarını olumlu etkilediğini ifade etmişlerdir:

“Sergi çalışmaları beni olumlu yönde motive ediyor.” (K7)

“Mesai dışında konser, tiyatro ve çeşitli etkinliklere katılmak olumlu etkiliyor.” (K10)

“Hobilerim, resim yapmak, kitap okumak, yazı yazmak. Öğrencilerim ve velilerimle okul dışında da vakit geçirmek, onlarla daha iyi iletişim kurmamı kolaylaştırıyor.” (K29)

Katılımcıların 6’sı (%8) öğrencilerin okul dışındaki davranışlarının motivasyonlarını olumlu yönde etkilediğini ifade etmiştir:

“Günlük hayatta öğrencilerimizin ders dışındaki tavırları örneğin bir kırtasiyeden alışveriş yapması bıraktığımız notları alması bizi ve dersimizi önemsediklerini bu da bize olumlu etki ediyor.” (K4)

“Öğrencilerimizin dışarıda farklı iletişimlere girdiklerinde, farklı etkinliklerde bizim öğrettiğimiz şekilde yapması ve geri dönütün faydalı şekilde gelmesi bizim şevkimizi artırmaktadır.” (K5)

Katılımcıların 6’sı (%8) veliler ile okul dışında gerçekleştirmiş oldukları iletişim sonucunda motivasyonlarının olumlu etkilendiğini ifade etmiştir.

“Ayrıca karşılaştığımız velilerin bize sıcak davranması da önemli bir etken.” (K4)

“Öğrencilerim ve velilerimle okul dışında da vakit geçirmek, onlarla daha iyi iletişim kurmanı kolaylaştırıyor.” (K29)

“Karşılaştığım zaman velinin sahiplenmesi” (K74)

Görüşmeye katılan öğretmenlerin 5’i (%6,67) okul dışında başka insanlara faydalı olmanın, kendisine ihtiyaç duyulmasının ve örnek alınmasının motivasyonlarını olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir.

“Çevremdeki kişilere alanımla ilgili yardımcı olabilmek” (K39)

“Başlangıçta sadece bir iş olarak seçtiğim bu mesleği çok seviyorum. Eğitimin bir parçası olmak, ülkenin geleceğinde katkım olabileceğini bilmek beni motive ediyor.” (K51)

Katılımcıların okul dışı motivasyon faktörleri ile ilgili diğer görüşleri incelendiğinde; 4 öğretmen (%5,33) arkadaşlıklarının, 3 öğretmen (%4,00) tatil, izin ve boş vakitlerin, 2’er öğretmen (% 2,67) ekonomik durumunun ve sağlık durumunun, hizmetiçi eğitim ve kursların, 1’er öğretmen farklı sınavlarla ilgilenip, sınavlara hazırlanmanın, sahip olduğu değerleri koruyabilmenin, yenilikçi proje ve uygulamaların, atanma sorununun olmamasının, diğer okullardaki olumlu örneklerin, siyasi nedenlerin, teknolojik gelişmelerin, ülkede yaşanan olumlu gelişmelerin, düzenli bir yaşam tarzının motivasyonlarını olumlu yönde etkilediğini ifade etmişlerdir.

“Toplumun ve kurumların bozulması, dejenere olması, ve yozlaşması karşısında kendi değerlerimi kaybetmeden ayakta durmak beni mutlu ediyor.” (K44)

“Başka okullardaki olumlu çalışma örnekleri motivasyonumu olumlu etkilemektedir.” (K22)

“Hangi alanda olursa olsun ülkemizde yaşanan olumlu gelişmeler de bizleri mutlu etmektedir.” (K9)

Görüşmeye katılan öğretmenlerden 4’ü ise (%5,33) kendilerini okul dışında hiçbir faktörün olumlu yönde motive etmediğini belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin Okul Dışı Olumsuz Motivasyon Faktörlerine İlişkin Görüşleri

Öğretmenlerin günlük yaşamlarında, okul dışında meydana gelen ve mesleki motivasyonlarını olumsuz yönde etkileyen faktörlerin neler olduğu sorulmuş, öğretmenlerin bu konuda verdiği cevaplar 20 farklı başlığa ayrılmıştır. Öğrenci faktörü %13,33 ile öğretmenlerin motivasyonunu okul dışında olumsuz yönde etkileyen başlıca faktör olmuştur. Öğrenci faktöründen sonra öğretmen motivasyonunu okul dışında olumsuz etkileyen ikinci faktör %12 ile saygınlık ihtiyacının karşılanamaması , üçüncü ve dördüncü faktörler %9,33 ile öğretmenlik

mesleği hakkında söylenenler ve toplumsal sorunlardır. Beşinci ve altıncı faktör %8 ile ekonomik sebepler ve aile faktörü olmuştur. Medyada yer alan haberler ile trafik, ulaşım, okula uzaklık nedenleri aynı sayıda öğretmen tarafından (%6,67) okul dışı olumsuz motivasyon kaynağı olarak ifade edilmiştir. Öğretmen motivasyonunu olumsuz yönde etkileyen tüm okul dışı faktörler ise Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12. *Öğretmen Motivasyonunu Olumsuz Etkileyen Okul Dışı Faktörler*

Sıra	Öğretmen motivasyonunu olumsuz etkileyen okul dışı faktörler	f	%
1	Öğrenci faktörü	10	13,33
2	Saygı ihtiyacının karşılanamaması	9	12,00
3	Öğretmenlik mesleği hakkında olumsuz söylemler	7	9,33
4	Toplumsal sorunlar	7	9,33
5	Ekonomik sebepler	6	8,00
6	Aile faktörü	6	8,00
7	Medyada yer alan haberler	5	6,67
8	Ulaşım, (trafik, okula uzaklık)	5	6,67
9	Diğer öğretmenlerin davranışları	3	4,00
10	Eğitim sistemi	3	4,00
11	Öğretmenlerin maruz kaldığı olumsuz tutum ve davranışlar	3	4,00
12	Sosyal etkinliklerin yetersizliği	3	4,00
13	Branşına olumsuz bakış açısı	2	2,67
14	İş yükünün hayata olumsuz etkisi	2	2,67
15	Özlük haklarının eksikliği	2	2,67
16	Sağlık faktörü	2	2,67
17	Veli	2	2,67
18	Okula müdahale edilmesi	1	1,33
19	Zaman yönetimi	1	1,33
20	Motivasyonu olumsuz etkileyen okul dışı faktör yok	10	13,33

Öğretmen motivasyonunu okul içinde olumlu ve olumsuz yönde etkileyen faktörlere bakıldığında frekans olarak öğrenci faktörünün ilk sırada yer almasının yanı sıra okul dışı olumsuz faktörler incelendiğinde de öğretmenlerin motivasyonunu olumsuz etkileyen ilk faktör öğrenci

faktörü (%13,33) olmuştur. Öğrenci faktörü başlığı altında; öğrencilerin okul dışındaki problemleri davranışları, sosyal hayatlarında karşılaşmış oldukları sorunlar, madde bağımlılığı ve öğrencilere karşı yapılan eleştiriler gibi faktörler bulunmaktadır. 4 öğretmen öğrencilerin okul dışındaki problemleri davranışlarının motivasyonlarını olumsuz yönde etkilediğini ifade etmişlerdir.

“Bazen mezun olan öğrencilerimizin iyi bir lisede olmamasından kaynaklı olumsuz motivasyon oluyor ayrıca öğrencilerin dışarıda farklı davranışları da yine olumsuz etkileyebiliyor.” (K4)

“Çok emek harcayarak kurtarmaya çalıştığımız öğrencilerin yanlış işlerle uğraşmaya devam etmeleri” (K30)

“Okul dışında düşünenecek olursak öğrencilerin dışarda görmüş olduğum yanlış hareketleri, hem kendi öğrencilerim olsun hem dışarıdan farklı öğrenciler olsun bu noktada bir rehber öğretmen olarak daha çok işin eğitim kısmıyla ilgilendiğimiz için yanlış davranışlar göstermeleri acaba bizde mi bir sıkıntı var, yani biz mi bir şeyle katamadık diye beni biraz umutsuzluğa, çaresizliğe itiyor.” (K70)

Bir öğretmen ise okul içinde öğrenci davranışlarından kaynaklı olumsuz durumun günlük yaşamına da etki ettiğini belirtmiş ve gençlere tahammül edemediğini ifade etmiştir.

“Okuldaki öğrenciler çok yorduğu, tavır davranış olarak da çok şaşırttığı için, günlük hayatta da gençlere hiç tahammülüm yok, anlamak da dinlemek de istemiyorum.” (K45)

K13, öğrencilerin sosyal hayatta karşılaşmış oldukları sorunların motivasyonunu olumsuz yönde etkilediğini ifade ederken, K1, madde bağımlılığı olan gençlerin okul dışı motivasyonunu olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. K41 ise gençler hakkında eleştirilerin kendisini olumsuz etkilediğini belirtmiştir.

Saygınlık faktörü öğretmenlerin motivasyonlarını %12 ile okul dışında olumsuz yönde etkileyen ikinci faktör olmuştur. Aynı faktör, öğretmen motivasyonunu okul dışında frekans olarak (%21,33) olumlu yönde etkileyen ilk faktör olmuştur. Görüşmeye katılan öğretmenlerin temel ihtiyaçlarını asgari düzeyde karşılayarak üst düzey bir ihtiyaç olan saygı ihtiyacını hissettikleri, hatta katılımcıların %21,33'ünün bu ihtiyacı karşıladıkları ve doyum sağladıkları anlaşılırken; katılımcıların %12'sinin ise bu ihtiyacı hissetmesine rağmen bu ihtiyacı karşılayamadıkları bu nedenle motivasyonlarının olumsuz etkilendiği anlaşılmaktadır. Konuyla ilgili katılımcıların görüşlerinden bazıları şunlardır:

“Çevredeki insanların öğretmenlik mesleğini basit görmeleri, “ola ola öğretmen mi oldun”, “seni okutan öğretmenin...” gibi ifadeler olumsuz etkilemektedir.” (K47)

“İnsanların mesela öğretmenliğe bakış açısı. Değer yargılarının artık değişmesi, hani önceden öğretmenliğin çok daha saygıdeğer bir meslek olması ama artık öyle değil, çok ayaklar altında bir meslek. Bunların hepsi etkili tabi olumsuz anlamda” (K72)

Öğretmenlik mesleği hakkında olumsuz söylemler öğretmenlerin motivasyonlarını %9,33 ile okul dışında olumsuz yönde etkileyen üçüncü faktör olmuştur.

“Öğretmenlik mesleğini kötülemeleri, öğretmenlik mesleğinin zorluklarını bilmeden olumsuz yorumlara maruz kalmak, özellikle branşım gereği “yatıyor” anlayışıyla çok sık karşılaşmam.” (K6)

Toplumsal sorunlar öğretmenlerin motivasyonlarını %9,33 ile okul dışında olumsuz yönde etkileyen dördüncü faktör olmuştur:

“Genel olarak toplumun değerlerini kaybedip insanların tahammülsüzleşmesi” (K25)

Ekonomik sebepler, öğretmenlerin motivasyonlarını %8 ile okul dışında olumsuz yönde etkileyen beşinci faktör olmuştur. Aile faktörü öğretmenlerin motivasyonlarını %8 ile okul dışında olumsuz yönde etkileyen diğer bir faktör olmuştur.

“Kendi ailemden uzak olmam ve görüşmemizin zor olması gibi faktörler olumsuz etkiler.” (K13)

“Küçük kızım uyumadan evde kendime zaman ayıramam, müsaade etmiyor Mesela bilgisayar açsam gelip kucağıma oturup kendisi kullanmak istiyor, olmadı çingar çıkarıyor.” (K21)

“Ev işleri ve kendi çocuklarıma ayıracak zamanın kısıtlı olması. Okuldan eve yorgun gelmem ailemle iletişimimi olumsuz etkiliyor.” (K29)

“Tabi, kendi aile içinde olmasa da ikinci yakınlarım dediğimiz ailem, onların bazı şeyleri beni etkiliyor. Üzgün olabiliyorum, bu sefer tabi yansıyor, derse girdiğimizde motivasyonumuzu düşürüyor yani. Bu tür şeylerdir, bunun dışında bir şey yok.” (K73)

Medyada yer alan haberler %6,67 ile öğretmenleri okul dışında olumsuz yönde etkileyen yedinci faktör olmuştur. Katılımcıların konuyla ilgili görüşleri incelendiğinde katılımcıların 4’ü öğretmenler ile ilgili yer alan haberlerin motivasyonlarını olumsuz etkilediğini ifade ederken 1’i ise istismar haberlerinin kendisini olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. Konu hakkında katılımcılardan birinin görüşü şu şekildedir:

“Meslektaşlarımızla ilgili basında çıkan olumsuz haberler beni üzmektedir.” (K11)

“Öğretmenlerle ilgili çıkan olumsuz haberler, Öğretmenlerin sürekli maaşları ile ilgili çıkan haberler” (K57)

Katılımcıların ulaşım ile ilgili (trafik, okula uzaklık) yaşadıkları sorunlar %6,67 ile öğretmenleri okul dışında olumsuz yönde etkileyen sekizinci faktör olmuştur. Konuyla ilgili katılımcıların görüşlerinden bazıları şunlardır:

“Okulumun evime uzak olması beni yoruyor. Evimin okuluma uzak olması, sürekli trafikte olmak beni yoruyor. Neden evime yakın bir okulda görev alamıyorum?” (K48)

“İstanbul’un çok kalabalık ve yorucu bir şehir olması hem fiziksel hem de psikolojik olarak yoruyor. Bu da ister istemez meslek yaşamına yansıyor.” (K60)

Katılımcıların okul dışı olumsuz motivasyon faktörleri ile ilgili diğer görüşleri incelendiğinde; 3’er öğretmen (%4) diğer öğretmenlerin olumsuz davranışlarının, eğitim sisteminin, sosyal etkinliklerin yetersizliğinin, öğretmenlerin maruz kaldığı olumsuz tutum ve

davranışların; 2’şer öğretmen (% 2,67) branşlarına olumsuz bakış açısının, iş yükünün hayatlarına olumsuz etkisinin, özlük hakların yetersizliğinin, sağlık durumunun, veli faktörünün; 1’er öğretmen (%1,33) okula dernek ve sivil toplum kuruluşlarının müdahale etmesinin, zaman yönetimi sorununun okul dışı motivasyonlarını olumsuz yönde etkilediğini ifade etmişlerdir.

“Farklı olarak da vakıf dernek vs. gibi STK’ların okulun işleyişine çok karışması benim canımı sıkmaktadır.” (K5)

“Kendi camiamızdan olan kişilerin yaptığı hatalar ve gösterdikleri olumsuz davranışlar motivasyonumuzu düşürmektedir.” (K9)

“Özlük haklarımızın iyileştirilmemesi, velilerin, öğrencilerin haklarının öğretmenlerden daha fazla olması” (K41)

“Doğum izinleri çok yetersiz. Kesinlikle artırılmalı. Tayin durumları çok çok az.” (K48)

“Eğitimin yapboz tahtasına dönüştürülüp, sürekli değiştirilen işleyiş. Yeni eğitim sisteminin öğretmenin öğrenci karşısında elini kolunu bağlaması maalesef motivasyonumuzu bozmakta.” (K55)

Görüşmeye katılanların 10’u(%13,33) ise okul dışında hiçbir faktörün mesleki motivasyonlarını olumsuz yönde etkilemediğini belirtmiştir.

Öğretmenlerin Mesleğe Devam Etme Nedenlerine İlişkin Görüşleri

Görüşmeye katılan öğretmenlere, öğretmenlik mesleği ile aynı özlük haklarına (maaş, tatil, statü vb.) sahip başka bir iş buldukları takdirde öğretmenlik mesleğine devam etmek isteyip istemeyecekleri nedenleriyle birlikte sorulmuştur. Böylece öğretmenlerin motivasyonlarını olumlu mu olumsuz mu faktörlerin daha çok etkilediği anlaşılmaya çalışılmış, nedenlerinin açıklanması istenirken ise olumlu ya da olumsuz etkileyen faktörlerin neler olduğu tespit edilmek istenmiştir. Katılımcıların %60’ı öğretmenlik mesleğine devam istediğini ifade ederken, %16’sı devam etmek istemediğini bildirmiştir. Görüşmeye katılan öğretmenlerin %10,67’si bu soru hakkında kararsız olduğunu bildirirken, %13,33’ü ise bu soruya cevap vermek istememiştir.

Tablo 13. Öğretmenlik Mesleğine Devam Etme Hakkındaki Görüşler

Öğretmenlik mesleğine devam etme hakkındaki görüşler	f	%
Olumlu	45	60,00
Olumsuz	12	16,00
Kararsız	8	10,67
Görüş bildirmeyen	10	13,33

Görüşmeye katılan öğretmenlerden öğretmenlik mesleğine devam etmek isteyenler en çok mesleğe duydukları sevgi nedeniyle devam etmek istediklerini ifade etmişlerdir:

“Bu görevi yapmak kuru bir sevda işi değil, karşılığını gülen bir çift göz olarak alabilmek o duyguyu hissedebilmek kendi kafandaki dogmalara göre değil devletin milletin gelenek ve göreneklerine uygun insan yetiştirmek. Altını çizerek söylüyorum biz insan yetiştiriyoruz. Yetiştirdiğimiz bir insan ürünümüz Allah’ın izniyle sağlam bir gelecek. Bunun mukayesesi olmaz diye düşünüyorum.” (K3)

“Öğretmenlik benim küçük yaşlardan belli hedefimdi ve ulaştım. Hak ettiği değerini verilmemesi beni üzse de mesleğimi seviyorum.” (K67)

Mesleğe devam etmek istediğini belirten öğretmenler ikinci olarak öğrenci faktörü nedeniyle mesleğe devam etmek istediğini ifade etmişlerdir:

“Çünkü öğrencilerle iletişim halinde olmak onlarla aynı ortamı paylaşmak aynı havayı teneffüs etmek çok ayrı bir duygu” (K4)

“Çünkü bu işi seviyorum ve mutluym. Diğer işlerde öğrencilerim olmayacak.” (K5)

“Çünkü öğretmenlik mesleği her ne kadar sabır ve zaman isteyen bir meslek olsa da uğraşlarımızın sonucunu aldığımızı görmek, iyi nesillerin yetişmesine katkıda bulunmak hiçbir meslekte elde edilemeyecek bir hazdır.” (K30)

“En öğretmenliği seviyorum. Öğrencileri, işimi, onların gözlerini, hayatlarını, sıkıntularına ortak olmayı seviyorum. Anladıkları zaman derse katılma isteklerini heyecanlarını seviyorum.” (K46)

Görüşmeye katılan öğretmenlerden bazıları ise öğretmenlik mesleğinin kutsallığı nedeniyle bu mesleğe devam etmek istediklerini belirtmişlerdir:

“Çünkü hiçbir meslekte öğretmenlik mesleğinde yaşadığım manevi duyguları yaşayamayacağımı düşünüyorum.” (K6)

“Kesinlikle daha iyi şartlarda başka bir meslek olsa bile öğretmenlik yapmak isterim. İnsan yetiştirmekten daha önemli ve daha kutsal başka bir mesleğin olduğunu düşünmüyorum.” (K9)

“Kutsallığına inanıyorum. Yollar dikenli olsa da aşkla yürümek lazım. Ben olmazsam, o boşluk yanlış kişilerce doldurulur” (K25)

“Öğretmenlik sonradan kazanılan değil, bana göre doğuştan gelen bir meslek. İnsanları sevmemiz ve empati yeteneğimizin güçlü olması gerek. Vicdan ve erdem sahibi olmak gerek. Ben mesleğimi seviyor ve devam etmek istiyorum.” (K44)

“Öğretmenlik diğer meslek dalları ile kıyaslanmayacak özellikler olan bir meslek. Bu mesleğe gönül veren insan, alternatif düşünemez.” (K55)

Görüşmecilerden 3’ü ise öğretmenlik mesleğinin kendilerine haz verdiği için mesleğe devam etmek istediklerini ifade etmişlerdir.

“Dünyaya tekrar gelsem yine bu mesleği seçerdim. Bu mesleği yaparken derin bir haz duyuyorum ve severek yapıyorum. Başlarken de maaş durumunun çok iyi olmadığını biliyordum.” (K10)

Mesleğe devam etmek istediğini bildiren diğer 3 katılımcı ise bunun nedenini faydalı olma isteği ile açıklamışlardır.

“Çünkü sizin en hayırlınız insanlara faydalı olanınızdır düsturuna inanıyorum” (K24)

“Yani sadece maaş, statü olarak görülmemekte biraz kendini tatmin etmekte bunda etkili olmakta, o yaşam doyumunu sağlayabilmek, dediğim gibi o yardım etme duygusu da öğretmenlik mesleğinde bunu sağlamakta, başka bir işte sağlayacağını sanmıyorum.” (K71)

2 öğretmen ise öğretmenlik mesleğine alıştıkları için devam etmek istediklerini ifade etmişlerdir.

“Çünkü bu meslekte edindiğim alışkanlıklarım, kendimce sistem ve düzenim var.” (K39)

“Her şey tatlı bir alışkanlığa dönmüşken olmaz herhalde. Kim bilir?” (K54)

1 öğretmen ise çalışma şartlarına göre kazancının iyi olduğunu bu nedenle devam etmek istediğini ifade etmiştir.

“Devlet dışında bu mesaiye bu hakları kim verir ki? Varsa öyle bir durum inanın ya aklı yok ya da parası çoktur. Bu da kısa süre sonra son bulur, gayet samimiyim.”

1 öğretmen mesleğin monoton olmaması ve hareketli bir meslek olması nedeniyle devam etmek istediğini bildirmişlerdir.

“Hareketli, çocukları çok seviyorum. İnsanlarla iç içesiniz. Her gün bir şeyle karşılaşıyorsunuz. Değişik bir aktivite yani, monotonluk yok öğretmenlikte”

Görüşmeye katılan öğretmenlerden 2’si öğretmenlik mesleğine devam etmek istemeyen öğretmenler mesleğin çok yorucu olması nedeniyle öğretmenlik mesleğine devam etmek istemediklerini ifade etmişlerdir:

“Çok yorucu bir meslek, belirli bir mesai saati yok. Saat 5 oldu evime gideyim rahat edeyim diye bir mantık yok. Öğretmensiniz 7/24 öğretmensiniz. Sürekli çalışıyor, çalışmadığınız zamanlarda ne yapacağınızı düşünerek planlayarak yine kendinizi bu meslekle meşgul ediyordunuz. Aynı maaşa 8/5 çalışabileceğim bir iş olsaydı, bu işi yapmazdım.” (K12)

“Hemen terk ederim. Çünkü vücudum yorulsa da beynim yorulmaz. Ailesinin avutamadıklarını biraz da başkaları avutsun.” (K36)

2 öğretmen ise öğretmenlik mesleğinin hak ettiği saygıyı görmediğini bu nedenle mesleğe devam etmek istemediklerini ifade etmişlerdir.

“Eğer zevk alacağım bir meslek ise neden olmasın. Çünkü öğretmenlik mesleğine yeterli saygı verilmiyor. Veli, öğrenci, toplumun bakış açısından bakıldığında en rahat meslek olarak görülüyor. Öyleyse neden ben rahat değilim? Çok yorulduğumu düşünüyorum.” (K29)

“Öğretmenlik mesleği ile aynı özlük haklarına sahip başka bir iş bulduğum zaman öğretmenlik mesleğine devam etmeyi düşünmezdim. Öğretmenlik mesleğinin artık saygınlığını yitirdiğini düşünüyorum. Öğretmenlerimize gerekli destek ve güven verilmiyor.” (K59)

1 öğretmen mevcut öğrencilerle devam etmek istemediğini, öğretmenlik mesleğini sevdiğini ancak başka bir okulda, başka öğrencilerle çalışmak istediğini belirtmiştir.

“Hiç düşünmedim böyle bir alternatif. Yani belki olabilir ama bilmiyorum. Belki daha iyi bir okulda, daha iyi öğrencilerle çalışmak mesela. Hani çalışmakla ilgili bir problemim yok, daha çok çalışabilirim ama keyif almak istiyorum. Yani yaptığın işin sonucunu almak istiyorum.”(K72)

2 öğretmen ise üniversitede öğretim görevlisi olmak istediklerini ifade etmişlerdir.

“Öğretmenlik mesleğinden daha üstün özlük haklarına sahip bir iş bulursam öğretmenliğe devam etmeyebilirim. Üniversitede öğretim görevlisi olmak istiyorum.” (K43)

“Öğretmenlik mesleğini değil ancak yine de öğretmenlik sayılan üniversitede hocalık olursa MEB sisteminin dışına çıkabilirim.” (K65)

1 öğretmen ise ekonomik nedenlerden dolayı mesleğe devam etmek istemediğini bildirmiştir.

“Öğretmenliği ikinci bir meslek olarak yaparım. Tatili iyi ama maaş konusunda biraz eksik”

Son olarak olumsuz görüş bildiren öğretmenlerden K2 ise okul ortamı, öğrenci-veli problemleri ve yönetici faktörü nedeniyle öğretmenlik mesleğine devam etmek istemediğini ifade etmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Okul içinde öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun (%70,67) motivasyonlarını olumlu yönde etkileyen faktörün öğrenci faktörü olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenler, öğrencilerinin başarılı olmalarını istemekte ve onların başarısı ile motive olmaktadır. Öğrenci başarısının yanı sıra öğretmenler, öğrencilerinin derse olan ilgilerini de motive edici faktör olarak görmektedir. Ayrıca katılımcılar öğrenciler ile kurdukları olumlu iletişim, öğrencilerin samimi ve saygılı davranışları gibi durumlarda mesleki motivasyonlarının olumlu yönde etkilendiğini belirtmişlerdir. Öğretmenler ile yapılan görüşmeler sonucunda yalnızca öğretmen motivasyonunun öğrenci başarısını etkilemediği aynı zamanda öğrenci başarısının da öğretmen motivasyonunu etkilediği görülmektedir.

Öğretmenler için okul içi olumlu motivasyon faktörlerinde öğrencilerden sonra çalışma ortamı ikinci sırada gelmektedir. Öğretmenlerin okullarındaki diğer öğretmen arkadaşları ile güvene dayalı, destekleyici ve olumlu iletişim kurmanın kendilerini motive ettiği anlaşılmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin çalışma ortamından sonra yöneticiler (idare) tarafından destek görmeleri, olumlu iletişim kurulması ve güven duyulması gibi faktörlere önem verdiği görülmektedir.

Öğretmenlerin %10,67'si, paydaşlardan (öğretmen, veli, yöneticiler ve öğrenciler) aldıkları olumlu geribildirimlerin kendilerini olumlu motive ettiğini ifade ederken, % 9,33'ü ise motivasyon stratejilerinde kullanılan önemli araçlardan biri olan takdir edilmenin kendilerini olumlu yönde motive ettiğini ifade etmiştir.

Görüşmeler sonucunda ortaya çıkan ve öğretmenlerin motivasyonlarını olumlu yönde etkileyen onaltı adet okul içi faktör incelendiğinde fizyolojik ihtiyaçlar yalnızca iki faktörde karşımıza çıkmaktadır. Bu faktörler, fiziki koşullar (%9,33) ve ekonomik nedenlerdir (%2,67). Katılımcıların en çok üçüncü ve dördüncü basamakta yer alan sevgi ve ait olma ihtiyacı ile saygı ihtiyacını hissettikleri ve bu ihtiyaçları karşıladıkları için motive oldukları gözlemlenmiştir. Bu ihtiyaçlar ise öğrenci faktörü, çalışma ortamı (iletişim, arkadaşlıklar, destek görme vb.), yönetici (idare) faktörü, olumlu geribildirim, takdir edilme ve veli faktörlerinin içerisinde yer almaktadır. Ayrıca bu faktörlerin tümü frekans açısından bakıldığında üst sıralarda yer almaktadır. Son olarak kendini gerçekleştirme ihtiyacının yalnızca hedeflere ulaşma (%2,67) ve kendini geliştirme

(%1,33) faktörlerinde görüldüğü ve çok az sayıda öğretmen tarafından motive edici faktör olarak düşünüldüğü anlaşılmıştır.

Okul içinde öğretmenlerin önemli bir kısmının (%45,33) motivasyonunu olumsuz yönde etkileyen faktör yine ilk sırada öğrenci faktörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğrenci faktörü öğretmenlerin %70,67'sinin motivasyonunu olumlu yönde etkilerken, olumsuz yönde etkilediği öğretmen oranı ise %45,33'tür. Öğrenci faktörünün motivasyonlarını olumsuz etkilediğini belirten öğretmenler öncelikle öğrencilerin başarısızlığını vurgulamışlardır. Öğrenci başarısızlığından sonra öğretmenler, öğrencilerin derse karşı ilgisiz olmalarını ve saygısız tavırlarının motivasyonlarını olumsuz yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Bunlar dışında öğretmenler, öğrencilerde görülen davranış problemleri, sorumsuzluk, hazırbulunuşlukları, potansiyellerini sergileyememe ve yaşanan kuşak çatışması gibi durumlardan dolayı motivasyonlarının olumsuz yönde etkilendiğini ifade etmişlerdir.

Veli faktörü, öğretmenlerin yalnızca %9,33'ünün motivasyonunu olumlu yönde etkilerken, aynı faktör öğretmenlerin %28,00'inin motivasyonunu olumsuz etkilemektedir. Öğretmenler velilerin aşırı müdahaleci olmaları, ufak problemleri büyütme, çocuklarına karşı duyarsız olmaları ve öğretmenlere destek olmamaları gibi nedenlerden dolayı motivasyonlarının olumsuz etkilendiğini söylemişlerdir.

Yönetici (idare) faktörünün, öğretmenlerin %16,00'sini olumlu yönde motive ettiği, yine aynı oranda öğretmeni olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Bu faktörün kendilerini olumsuz yönde etkilediğini ifade eden öğretmenler bu duruma özellikle yöneticiler ile yaşadıkları iletişim problemlerinin sebep olduğunu daha sonra ise yöneticilerin baskıcı, otoriter tutumlarının ve kendilerine destek olmamalarının sebep olduğunu belirtmişlerdir. Yönetici faktöründen sonra öğretmenleri meslektaşları ile yaşadıkları iletişim problemleri ve işlerin paylaşımı arasında yaşadıkları sorunlar olumsuz etkilemektedir.

Öğretmenler okul dışında, günlük yaşamlarında en çok (%21,33) aile ve saygınlık faktörlerinin motivasyonlarını olumlu yönde etkilediğini ifade etmiştir. Saygınlık faktörü okul içinde öğretmenlerin %9,33' ü tarafından motivasyonlarını olumlu yönde etkilerken, aynı faktör okul dışında %21,33'tür. Öğretmenlerin saygı ihtiyacının okul dışında daha fazla karşılandığı söylenebilir. Ayrıca öğrenci ve veli faktörü daha çok okul içi faktörler olmasına karşın okul dışında da öğretmenlerin motivasyonunu olumlu etkilediği sonucu çıkmaktadır.

Katılımcıların günlük yaşamlarında motivasyonlarını olumsuz etkileyen faktörlere bakıldığında ise yine öğrenci faktörü (%13,33) ilk sırada karşımıza çıkmaktadır. Daha sonra saygınlık faktörü (%12,00) ve öğretmenlik mesleği hakkında olumsuz söylemler (%9,33) gelmektedir. Öğretmenlerin %8,00'i fizyolojik ihtiyaçlardan olan ekonomik sorunlardan olumsuz etkilendiğini ifade etmiştir. Katılımcıların görüşleri doğrultusunda belirlenen on dokuz faktörün on ikisi öğretmenlik mesleği ile doğrudan ilgili faktörlerdir.

Katılımcılara motivasyonlarını okul içinde ve okul dışında olumlu ve olumsuz etkileyen faktörler sorulmuş; ancak bu faktörler bir arada değerlendirildiğinde hangi faktörlerin daha baskın olduğu ve öğretmenlerin mesleğini daha derinden etkilediği anlaşılamamıştır. Bu nedenle öğretmenlerin motivasyonlarının hangi yönde daha etkili olduğunu anlayabilmek amacıyla öğretmenlik mesleği ile aynı özlük haklarına (maaş, tatil, statü vb.) sahip başka bir iş buldukları

takdirde öğretmenlik mesleğine devam etmek isteyip istemeyecekleri nedenleriyle birlikte sorulmuş ve öğretmenlerin önemli bir kısmı (%60) öğretmenlik mesleğine devam etmek istediklerini ifade etmiştir. Öğretmenlik mesleğine devam etmek istemeyen katılımcı oranı ise yalnızca %16'dır. Diğer katılımcılar ise bu konu hakkında kararsız kalmışlardır.

Araştırma sonuçlarına göre yapılabilecek öneriler şu şekilde ifade edilmektedir:

Öğretmenlerin mesleki saygınlığa oldukça önem verdikleri ve son zamanlarda öğretmenlik mesleğinin saygınlığını yitirdiği algısı mevcuttur. Öğretmenlik mesleğinin saygınlığının toplumda tekrar kazandırılması için projeler geliştirilmelidir.

Özellikle okullarda bulunan yöneticilerin seçiminde iletişim becerilerine sahip olma şartı aranmalı, hâlihazırda yönetici olarak görev yapanlara ise iletişim becerileri eğitimi verilmeli ayrıca okul yöneticilerini seçme ve yetiştirme uygulamalarına gereken önem verilmelidir.

Öğretmenlerin kendini gerçekleştirmiş bireyler olarak kendini gerçekleştiren bireyler yetiştirmesi için daha alt basamaklardaki ihtiyaçların asgari düzeyde karşılanması için gerekli önlemler alınmalıdır.

Fiziki koşulların öğretmen motivasyonunu etkilediği göz önünde bulundurularak fiziki imkânları yetersiz olan okullarda gerekli iyileştirmeler yapılmalıdır.

Öğretmenlerinin motivasyonlarının artırılması için motivasyonu olumsuz yönde etkileyen maaş, tayin ve yükselme gibi özlük hakların iyileştirilmesi yoluna gidilmelidir.

Öğretmenlerin kendilerini daha iyi geliştirebilmeleri ve yeni şeyler öğrenme isteğinin artırılması için hizmet içi eğitim seminerleri daha etkili hale getirilmelidir.

Öğretmenlerin motivasyonlarında öğrenciler önemli bir yer tutmaktadır. Bu nedenle yöneticiler öğretmenin öğrencisine faydalı olabileceği ortamları hazırlamalı ve gerekli imkânları sunmalıdır. Ayrıca öğretmenler de öğrenci başarısının artırılması hususunda diğer paydaşlarla birlikte etkin işbirliği yapmalıdır.

Öğretmenlerin çalıştıkları örgüte olan aidiyetlerinin artırılması için il, ilçe ve okul düzeyinde projeler ve sosyal etkinlikler gerçekleştirilmelidir

Öğretmenlerin okul içinde ve okul dışında motivasyonlarını etkileyen faktörlerde veli faktörü önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle öğretmen-veli iletişiminin sağlanması için gerekli önlemler alınmalı, gerekli etkinlikler okul yöneticileri tarafından düzenlenmelidir.

Takdir edilmek ve olumlu geribildirim almak öğretmeni motive etmektedir. Okul yöneticileri yapılan olumlu çalışmalarını geciktirmeden açık ya da gizli olarak takdir etmeli ve geribildirim sağlamalıdır.

Kaynakça

Akbaba, S. (2006). Eğitimde motivasyon. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(13), 343-361.

- Akyüz, Y. (2012). *Öğretmenlerin toplumsal değişimdeki etkileri (1839-1950)*. (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Alam, M.T. & Farid, S. (2011). Factors affecting teachers motivation. *International Journal of Business and Social Science*, 2(1), 298-304.
- Argon, T & Ertürk, R. (2013). İlköğretim okulu öğretmenlerinin içsel motivasyonları ve örgütsel kimliğe yönelik algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 19(2),159-179. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/kuey/article/view/5000050474>
- Aypay, A. (2011). İlk ve ortaöğretim öğretmenlerinin davranış alışkanlıkları ve “iyi öğretmen” özelliklerine ilişkin algıları. *İlköğretim Online*, 10(2), 620-645.
- Balcı, E. (1992). *Ödüller güdüleme kuramları ve Türkiye’de öğretmen ödülleri*. Ankara: Adım Yayıncılık.
- Başaran, M. & Orhun, D. B. (2013). Öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin motivasyonlarını etkileyen faktörler. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(3), 135-152. <http://efdergi.inonu.edu.tr/article/view/5000012333>
- Bishay, A. (1996). Teacher motivation and job satisfaction: a study employing the experience sampling method. *Journals of Undergrad Science*, 3, 147-154. <http://www.hcs.harvard.edu/~jus/0303/bishay.pdf>
- Cüceloğlu, D. (2007). *İnsan ve davranışı* (16. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Eccles, J. S. & Wigfield, A. (2002). Motivational Beliefs, Values, and Goals. *Annu. Rev. Psychol*, 53, 109–32. <http://doi.org/10.1146/annurev.psych.53.100901.135153>
- Gökay, M & Özdemir, S. (2010). Görsel sanatlar (resim-iş) öğretmenlerinin motivasyonlarını etkileyen faktörler: Konya örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(26), 237-251. http://uvt.ulakbim.gov.tr/uvt/index.php?cwid=9&vtadi=TSOS&c=ebsco&ano=116996_1860258188b4ce2f11eace14fdb7cdd8&?
- Gümüş, S. & Sezgin, B. (2012). *Motivasyonun örgütsel bağlılığa ve performansa etkisi*. İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Inayatullah, A. & Jehangir, P. (2012). Teacher’s job performance: the role of motivation. *Abasyn Journal of Social Sciences*, 5(2), 78-99. <http://aupc.info/wp-content/uploads/2013/02/V5I2-6.pdf>
- Kanoğlu, B. (2007). *Çalışan memnuniyeti ve motivasyonuna etki eden unsurlar: istaç a.ş. örnek uygulama*. (Yüksek lisans tezi). Ulusal Tez Veri Merkezinden Ulaşılabilir. (Kayıt No: 210002).
- Kara, A. (2008). İlköğretim Birinci Kademedeki Eğitimde Motivasyon Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması. *Ege Eğitim Dergisi*, 9 (2), 59-78.
- Karaboğa, M. (2007). *Avcılar ilçesi ortaöğretim kurumlarının yöneticilerinin motivasyonlarının çalışan (öğretmen) motivasyonu üzerine etkisi*. (Yüksek lisans tezi). Ulusal Tez Veri Merkezinden Ulaşılabilir. (Kayıt No: 227954).

- Kızıltepe, Z. (2014). Öğretmenlik mesleğinin tercih nedenleri ve öğretmen güdülenmesi. *Yeni Türkiye*, 59, 1031-1036.
- Koçak, Y. (2002). *İlköğretim okullarında öğretmen motivasyonu (Keçiören ilçe örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2009). Performans Yönetimi. <http://otmg.meb.gov.tr/belgeler/raporlar/bireysel%20performans%20y%C3%B6netimi%20rapor%202.pdf>. Erişim tarihi: 10/02/2016.
- Mitchell, T. R. (1987) Motivation: *New directions for theory, research and practice*. *The Academy of Management Review*. 7(1), 80-88.
- Oktay, A. (1991). Öğretmenlik mesleği ve öğretmenin nitelikleri. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (3), 187-193.
- Öztürk, Z. & Dündar, H. (2003). Örgütsel Motivasyon ve Kamu Çalışanlarını Motive Eden Faktörler. *C. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(2), 57-67.
- Porter, L. W., Bigley, G. A. & Steers R. M. (2003). *Motivation and work behavior*. (7. Baskı). New York: McGraw Hill/Irwin.
- Sabuncuoğlu, Z. & Tüz, M.(2003). *Örgütsel Psikoloji*. (4. Baskı). Bursa: Furkan Ofset.
- Serinkan, C. (2008). Liderlik ve Motivasyonda Güncel Konular. C. Serinkan (Ed.). *Liderlik ve motivasyon geleneksel ve güncel yaklaşımlar içinde*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Şam, G. (2013). *Motivasyon faktörlerinin işçi psikolojisi üzerine yansımaları: tekstil işçileri üzerine bir uygulama*. (Yüksek lisans tezi). Ulusal Tez Veri Merkezinden Ulaşılabilir. (Kayıt No: 342242).
- Unesco Institute for Statistics. (2013). *A teacher for every child: projecting global teachers need from 2015 to 2030* <http://www.uis.unesco.org/Education/Documents/fs27-2013-teachers-projections.pdf> Erişim tarihi: 25.04.2015.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (9.baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.